

Πίσω από τις έννοιες

«Εις την Ελλάδα ο σοσιαλισμός εισήχθη και δεν παρήχθη, μάλιστα, και όχι μόνο εις την Ελλάδα αλλά εις όλα τα βαλκανικά κράτη, ο σοσιαλισμός μετεφυτεύθη». Είνε μια αλήθεια. «Αλλά καμμία ιδέα δεν εσυκοφαντήθη τόσο εν Ελλάδι όσον ο σοσιαλισμός» και εμείς ημπορούμε να προσθέσωμεν, και εις όλα τα κράτη του κόσμου, ειδικώς δε σ' εκείνα όπου ο σοσιαλισμός μετεφυτεύθη, εσυκοφαντήθη, εις την Ελλάδα όμως εσυκοφαντήθη και εσυκοφαντείται εξακολουθητικώς όσον πουθενά αλλού. Δευτέρα λοιπόν αλήθεια. «Το τραγικόν και το κωμικόν συγχρόνως εχρησιμοποιήθησαν από την αντίδρασιν εναντίον του σοσιαλισμού». «Αυτοί οι σοσιαλισταί παρίστησαν πολλάκις τον σοσιαλισμόν ως έχοντα κοινόν σκοπόν με τη χορτοφαγίαν», κε τον αθεϊσμόν με τον χριστιανισμόν κλπ. Αλήθειαν, όλα αυτά, χωρίς αμφιβολίαν καμμίαν... Ο σοσιαλισμός δύναται να εμφανισθή μόνον και επί τη βάσει της οργανώσεως του προλεταριάτου της τάξης των ημερομισθίων. Και μόνον εις την εξέλιξίν του, όταν έχη μαζί του σχεδόν ολόκληρον την εργατικήν τάξιν (η οποία εις την Ελλάδα είνε ήδη αρκετά μεγάλη) τότε εμπορεί να κατέλθη στα χωρία των μικροϊδιοκτητών προς διαπαιδαγώγησιν αυτών εις το σοσιαλιστικόν πνεύμα.

Αβραάμ Μπεναρόγια, «Ο Σοσιαλισμός εν Ελλάδι», Ριζοσπάστης, 20.4.1919

Αυτές τις μέρες συμπληρώνονται πενήντα χρόνια από τα ιστορικά γεγονότα των Ιουλιανών, τα οποία έλαβαν χώρα τις τελευταίες δυο εβδομάδες του Ιουλίου του 1965. Πρόκειται για συμβάν, το οποίο, πλέον μπορούμε να το πούμε οριστικά, αποτελεί την ιδιαίτερη «ελληνική» συνεισφορά σε αυτό που έχει αποκαλεστεί «διεθνής έκρηξη της δεκαετίας του '60». 'Η τον «ελληνικό Μάη»¹, αν προτιμάτε. Εκείνος ο συνδυασμός διαδοχικών μαζικών συγκρουσιακών διαδηλώσεων και γενικών απεργιών, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, με άλλα λόγια η ανοιχτή εκδήλωση απειθαρχίας εκ μέρους της εργατικής τάξης, αποτέλεσε τη βασική αιτία που οδήγησε στην επιβολή της δικτατορίας των συνταγματαρχών λίγο αργότερα. Από την άλλη, η ραγδαία καπιταλιστική ανάπτυξη και το βάθεμα της πραγματικής υπαγωγής καθιστούσαν ολοένα φανερότερη την ανεπάρκεια της τότε κρατικής δομής, και ευρύτερα της κυρίαρχης θεσμικής οργάνωσης. Η μετά-

βαση στο σύγχρονο καπιταλιστικό κράτος θα λάβει αποφασιστική ώθηση το 1974, όχι απλά ως πτώση της χούντας αλλά ως νίκη του πολιτικού προγράμματος των Ιουλιανών², ενώ θα γίνει περισσότερο γνωστή με το όνομα *Μεταπολίτευση*.

Κοιτώντας με τα μάτια του σήμερα, και από τη σκοπιά του προσδιορισμού των κοινωνικών υποκειμένων που κατέβηκαν στον δρόμο εκείνη την περίοδο, η αλληλουχία *Ιουλιανά-Δικτατορία-Μεταπολίτευση* είχε σημαντικές συνέπειες: κατά τη διάρκεια των ταραχών των Ιουλιανών κατέστη εφικτή, παρήχθη, για ένα σύντομο αλλά επαρκές χρονικό διάστημα, η συνάντηση στον δρόμο εργατών και φοιτητών³, οι οποίοι μπορούσαν κατά τα άλλα να συγκρούονται ξεχωριστά, και σε αραιά χρονικά διαστήματα, με την αστυνομία όλα τα προηγούμενα χρόνια. Έπειτα, η μεσολάβηση μιας αναπτυξιακής δικτατορίας, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και των προσδοκιών κοινωνικής ανέλιξης που έφερε μαζί της οδήγησε στον πολιτικό και χωροταξικό διαχωρισμό εργατών και φοιτητών κατά τη διάρκεια της εξέγερσης του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973. Στο εξής, η Αριστερά (πάντα με Α κεφαλαίο) θα οικοδομήσει τον πολιτικό μύθο της πάνω στα γεγονότα του Πολυτεχνείου απομονώνοντάς τα από τη συγκυρία που τα γέννησε⁴.

² Γιώργος Καραμπελιάς, *Μετά 20 έτη*, περιέχεται στο Δ. Λιβιεράτος-Γ. Καραμπελιάς, *Ιουλιανά '65: Η έκρηξη των αντιθέσεων*, εκδόσεις «Κομμούνα», Ιούνης 1985.

³ Αλλά και σημαντικών κομματιών της λεγόμενης «νέας μεσαίας τάξης», όπως οι υπάλληλοι των δημοσίων επιχειρήσεων και του τραπεζικού τομέα. Παρόλο που παρόμοιες συναντήσεις σε γεγονότα μεγάλης κλίμακας θα λάβουν χώρα και σε άλλες περιόδους καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού, όπως η τριετία 1990-93 και η διετία 2010-2012, η *απόκλιση* θα εκδηλώνεται ολοένα και πιο έντονη με το πέρασμα του χρόνου και το βάθεμα της πραγματικής υπαγωγής.

⁴ Δεν είναι τυχαίο ότι το πρώτο βιβλίο που θα ασχοληθεί διεξοδικά με τις ταραχές, οι οποίες έλαβαν χώρα σε πολλές συνοικίες γύρω από το Πολυτεχνείο εκείνες τις μέρες και στις οποίες η σύνθεση των συμμετεχόντων ήταν κατά πλειοψηφία μαθητική και εργατική, θα κυκλοφορήσει μόλις στην πεντηκοστή επέτειό τους. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε Λεωνίδας Καλλιβερετάκης, *Το Πολυτεχνείο έξω από το Πολυτεχνείο: οι αφανείς πρωταγωνιστές της εξέγερσης του 1973*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Οκτώβριος 2023.

¹ Χριστόφορος Βερναρδάκη και Γιάννης Μαύρης, *Ιουλιανά 1965: Ο «Ελληνικός Μάης» (Η πείρα μιας επαναστατικής κατάστασης)*, διαθέσιμο στο theseis.com.

Σε αυτήν την *απόκλιση*, θα έρθει να προστεθεί γρήγορα ο νέος νόμος περί της νόμιμης λειτουργίας των συνδικάτων, ο οποίος θα ψηφιστεί έχοντας ως αποκλειστικό σκοπό να σπάσει το κύμα των –σε μεγάλο βαθμό οργανωμένων από εργοστασιακές επιτροπές και όχι από επίσημα δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια συνδικάτα– απεργιών που λαμβάνουν χώρα από τον πρώτο μήνα της αλλαγής πολιτεύματος, τον Σεπτέμβριο του 1974. Γνωστός και ως νόμος Λάσκαρη, ο νόμος 330/76 δεν εισάγει απλά μια διάκριση μεταξύ υπεύθυνων και ανεύθυνων εργαζομένων: διαμέσου του ελέγχου επί της εργατικής οργάνωσης στο εργοστάσιο δημιουργεί έναν ολόκληρο «χώρο» εκτός συνδικάτων, όπου εκεί και μόνον εκεί θα είναι εφικτό να εκφράζεται, αφηρημένα, η πολιτική διεκδίκηση και εν πολλοίς όλα όσα μπορούν να διαταράξουν την καθαρά «οικονομική» λειτουργία του εργοστασίου⁵. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο αντιεξουσιαστικός χώρος προκύπτει συνδυαστικά από την *απόκλιση* και τον χώρο αφηρημένης διεκδίκησης εκτός εργοστασίου ως κίνημα της άγριας προλεταριακής νεολαίας της εποχής.

Οι ιδέες της γαλλικής υπεραριστεράς θα αποτελέσουν από την αρχή μη αμελητέο κομμάτι των διαδικασιών διαμόρφωσης του αντιεξουσιαστικού χώρου, καθώς μεταφέρονται στις σελίδες του *Πεζοδρομίου* ήδη από τον Απρίλιο του 1973⁶. Η αρχή γίνεται με τη *Μιζέρια των φοιτητικών κύκλων* της Καταστασιακής Διεθνούς, ομάδας η οποία ακόμα και σήμερα παραμένει η πιο γνωστή στον ελλαδικό χώρο, ήδη, όμως, από το δεύτερο τεύχος η *Εκλογική Απεργία* από το «Le Nouou»: organe de provocation θα έχει την τιμητική της. Όπως και για αρκετές ομάδες της άκρας αριστεράς⁷, έτσι και στην περίπτωση της Διεθνούς Βιβλιοθήκης που εκδίδει το *Πεζοδρόμιο*, ο ρόλος των γαλλομαθών του εξωτερικού, οι οποίοι παίζουν τον ρόλο γέφυρας μεταξύ της εμπειρίας του '68 και του ελληνικού συγκεκριμένου, είναι κα-

⁵ Για περισσότερα επ' αυτού στο κείμενο *Η αντινομία του πεζοδρομίου*, το οποίο μπορεί να βρεθεί στην έκδοση της α/74, *Μεταπολίτευση: οικονομία πολιτική και ταξική πάλη διαμέσου πολέμου και κρίσεων (1949-1992)*, Απρίλιος 2024. Traverso Antifa. Στην ίδια έκδοση περιέχονται και τα κείμενα 1973: *έτος θεωρίας* και 1974 *μεταβάσεις*, τα οποία πραγματεύονται διεξοδικά εκείνη τη συγκυρία.

⁶ Όλα τα τεύχη του *Πεζοδρομίου*, το οποίο εκδιδόταν μεταξύ 1973 και 1976, μπορούν να βρεθούν εδώ: <https://manifesto-library.espinblogs.net/2018/01/21/pezodromio/>.

⁷ Όχι όμως για όλες, καθώς υπήρξαν ομάδες γύρω από την Ένωση Κέντρου, το ΠΑΚ, αλλά και άλλων αριστερικών οργανώσεων, των οποίων πολλά από τα στελέχη παρέμειναν εντός της χώρας κατά τη διάρκεια της χούντας.

θοριστικός⁸. Θα ακολουθήσουν τα κείμενα *Ταξικός πόλεμος στη Βαρκελώνη* του Le Mouvement Communiste και *Πάλη των τάξεων στην Ελλάδα* από τη Bulletin Communiste, ενώ στο έβδομο τεύχος θα φιλοξενηθεί το κείμενο *Η ανάπτυξη του κεφαλαίου στην Ελλάδα* του Ρολάν Σιμόν υπό συνθήκες ανωνυμίας. Συνολικά, σχεδόν τα δυο τρίτα της ύλης του *Πεζοδρομίου* αναπαράγουν κριτικά επιλεγμένες υπεραριστερές αφηγήσεις, καθιστώντας σαφές το στίγμα του.

Η διάθεση κριτικού διαλόγου είναι, λοιπόν, σαφής, γιατί όμως θα διακοπεί χωρίς να αφήσει πίσω της κάποιο άλλο δημόσιο αποτύπωμα; Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να διατυπώσουμε μόνο ορισμένες υποθέσεις, έχοντας πλήρη επίγνωση του περιορισμένου βαθμού επαληθευσιμότητάς τους. Η υπόθεση Faurisson, η οποία απέκτησε γρήγορα μεγάλη δημοσιότητα, έπαιξε οπωσδήποτε έναν ανασταλτικό ρόλο από το 1978 και μετά, καθώς δυσκόλεψε αρκετά την επίκληση οποιασδήποτε πολιτικής συγγένειας με την υπεραριστερά, πόσο μάλλον εκτός γαλλικού εδάφους, όπου η ταύτιση προσώπων και πραγμάτων ήταν πολύ ευκολότερη μιας και οι πολιτικές διαφοροποιήσεις ήταν πολύ λιγότερο γνωστές. Οι διασπάσεις των αρχών της δεκαετίας του '80 ήρθαν να προσθέσουν επιπλέον βαθμούς δυσκολίας στην κατανόηση του τι συνέβαινε στο εσωτερικό της υπεραριστεράς, πόσο μάλλον να μπορέσει κανείς να πάρει σαφή θέση επί αυτών.

Όστόσο, υπάρχουν αντικειμενικές αιτίες, δηλαδή αιτίες που επενεργούν σε μεγαλύτερο βάθος και διαρκούν περισσότερο, για την έλλειψη ενδιαφέροντος πάνω στους προβληματισμούς που διατύπωνε η υπεραριστερά σε εκείνη τη φάση: τη στιγμή που η γαλλική συζήτηση περιστρεφόταν γύρω από την επαναστατική φύση του προλεταριάτου και την αδυναμία του να επιβεβαιώσει τον εαυτό του κατά τη διάρκεια της επαναστατικής έκρηξης του '68, στην Ελλάδα, ο αντιεξουσιαστικός χώρος –αναγκαίο περιβάλλον κίνησης οποιωνδήποτε ιδεών θέλουν να διαφοροποιούνται από τον μαρξισμό-λενινισμό και γενικότερα τον αριστερισμό κάθε είδους– θεωρούσε ότι μπορούσε να αυτοπροσδιοριστεί εκτός οποιασ-

⁸ Δεδομένης της προτίμησης των ιδρυτών της Διεθνούς Βιβλιοθήκης να έχουν καλές σχέσεις με τους ντόπιους αναρχικούς, οι οποίοι μόλις άρχιζαν να κάνουν την εμφάνισή τους με οργανωμένο τρόπο, είναι αμφίβολο αν η διάδοση των ιδεών της γαλλικής υπεραριστεράς θα είχε τέτοια έκταση χωρίς την προσωπική συμβολή του Θέμη Μιχαήλ, ίσως και άλλων που κατανοούσαν τη σημασία της ολόπλευρης μεταφοράς του γαλλικού διαλόγου σε ελληνικό έδαφος. Η μετέπειτα πορεία των πραγμάτων φαίνεται να συνηγορεί στο γεγονός ότι ο ρόλος του Θέμη Μιχαήλ ήταν καθοριστικός.

δήποτε ταξικής αναφοράς. Και ειδικότερα, ως αφηρημένη πολιτικοποίηση της κοινωνικής βίας, ως το ιστορικό κόμμα της βίας⁹. Η απεμπόληση της ταξικής ανάλυσης θα αποτελέσει ένα πιστοποιημένο διαβατήριο εισόδου σε έναν αντιεξουσιαστικό χώρο έτσι κι αλλιώς υπό ρευστή μορφοποίηση, και έναν εύκολο τρόπο διαφοροποίησης από την Αριστερά σε όλες τις εκδοχές της. Η πραγματική διασύνδεση με τη «λαϊκή αγωνιστική παράδοση» θα γίνει, κατά τα άλλα, διαμέσου της άκριτης αποδοχής της αριστερής πολιτικής κληρονομιάς του εμφυλίου πολέμου, πάντοτε ένοπλης. Στις πιο προχωρημένες εκδοχές τους, τόσο η κυκλοφορία των ιδεών των Καταστασιακών, υποβιβασμένη σε πολιτισμική κριτική του θεάματος και του εμπορεύματος, σε βιωματική κριτική της καθημερινής ζωής, όσο και η έκδοση ορισμένων σημαντικών αντιμπολσεβίκικων κειμένων της συμβουλιακής αριστεράς φαίνεται ότι εντάσσονται σε μια απόπειρα εύρεσης ταυτοτικών σημείων αναφοράς «απέναντι στους κομμουνιστές». Επιπλέον, και καθόλου δευτερεύουσας σημασίας, ιδέες και τάσεις που ασκούν κριτική στην ένοπλη πάλη έχουν εκ των πραγμάτων περισσότερες πιθανότητες να παραμείνουν στο περιθώριο.

Εκ πρώτης όψεως, η φρασεολογία των πρώτων τευχών των *Παιδιών της Γαλαρίας* στις αρχές της δεκαετίας του '90 μοιάζει με αυτήν του *Πεζοδρομίου*, ενώ φαίνεται εξίσου να αποκαθίσταται μια διεθνής οπτική όσον αφορά τους αγώνες του προλεταριάτου. Εντούτοις, υπάρχει τουλάχιστον μια σημαντική διαφορά που πρέπει να υπογραμμιστεί: τα Παιδιά της Γαλαρίας δεν παραβλέπουν την αναγκαία κριτική στον αντιεξουσιαστικό χώρο της δεκαετίας που μόλις ολοκληρωνόταν, μέρος του οποίου αναπόσπαστα αποτελούσαν τα ίδια. Κάτι που η Διεθνής Βιβλιοθήκη δεν έκανε ποτέ. Καθ' όλη τη δύσκολη δεκαετία που θα ακολουθήσει, όπου η ταξική σύνθεση του προλεταριάτου θα μεταβληθεί απότομα λόγω της μαζικής εισόδου μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού από το πρώην ανατολικό μπλοκ και η καπιταλιστική σχέση θα επεκταθεί τόσο εντός όσο και

⁹ Μόνο ο Γιώργος Καραμπελιάς ως πολιτική φυσιογνωμία-εκπρόσωπος της ιταλικής αυτονομίας στην Ελλάδα θα αντιληφθεί το εύρος των ζητημάτων που τέθηκαν όσον αφορά την επαναστατική φύση της εργατικής τάξης, κάπου εκεί στα μέσα της δεκαετίας του '80 –εγκαταλείποντας αρκετά γρήγορα τους σχετικούς προβληματισμούς για να προσχωρήσει στον ανανεωμένο χώρο της άκρας δεξιάς. Κατά τα άλλα, πρόκειται για μια συζήτηση πρακτικά μη γενομένη στον ελλαδικό χώρο ως σήμερα. Θα πρέπει να περιμένουμε να περάσουν πάνω από δυο δεκαετίες για να μπορέσει η αυτονομία της εργατικής τάξης ως επαναστατικού υποκειμένου να τεθεί υπό την αμφισβήτηση που της αντιστοιχεί, μέσα από τις σελίδες του περιοδικού *Blaumachen*.

εκτός των συνόρων με παράλληλη υποχώρηση των ταξικών αγώνων, το περιοδικό τους θα αποτελέσει ένα πραγματικό χωνευτήριο τάσεων και ιδεών από διάφορες ομάδες του εξωτερικού, καθορισμένων κάθε φορά από την ιδιαίτερη άποψη των συγγραφέων –αλλά και σημείο αναφοράς για οποιονδήποτε ήθελε να σκεφτεί την κριτική στη μισθωτή εργασία με καθολικότερο τρόπο. Και κάτι ακόμα βασικό: νομιμοποιώντας εκ νέου πολιτικά εντός του αντιεξουσιαστικού χώρου αυτό που σχηματικά αποκαλείται «παρέμβαση και διεκδίκηση εντός των κοινωνικών χώρων όπου κάθε φορά βρισκόμαστε».

Το 2002, θα εμφανιστούν δυο σημαντικά γραπτά: τον Μάιο, οι εκδόσεις *Κόκκινο Νήμα* (side project των *Παιδιών της Γαλαρίας* με συμμετοχή κι άλλων) θα εκδώσουν μια συλλογή επιλεγμένων κειμένων από το βιβλίο του Ζιλ Ντωβέ *Έκλειψη και επανεμφάνιση του κομμουνιστικού κινήματος*: τον Δεκέμβριο, οι αντιεξουσιαστικές εκδόσεις *Ελεύθερος Τύπος* θα δημοσιεύσουν το βιβλίο, επίσης του Ντωβέ, *Φασισμός/ αντιφασισμός: οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος*¹⁰. Το τοπίο έχει αλλάξει πολύ, ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός έχει διεθνοποιηθεί ραγδαία και είναι προ των πυλών της υιοθέτησης του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος, ενώ η πυκνή διετία που έχει προηγηθεί (πόλεμος στο Κόσοβο, επίθεση στους Δίδυμους Πύργους, εισβολή στο Αφγανιστάν) έχει συμπεριλάβει στους κόλπους της το ξέσπασμα του λεγόμενου «κινήματος εναντίον της παγκοσμιοποίησης». Καθώς το τελευταίο θα ασκήσει σημαντική επίδραση στον αντιεξουσιαστικό χώρο της Ελλάδας, η ανάγκη για εμπλουτισμό των αναλυτικών εργαλείων, βάθema της κριτικής και υιοθέτηση νέων εννοιών καθίσταται επιτακτική. Τίποτα δεν μπορεί να παραμείνει ακίνητο μπροστά στις δυνάμεις μετασχηματισμού με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπο, γι' αυτό και μόνο επιφανειακά μοιάζει η κριτική εκδοτική δραστηριότητα να συνεχίζει στο προηγούμενο μοτίβο της. Δεν είναι τυχαίο ότι η έννοια της *κομμουνιστικοποίησης*, η οποία κάνει την πρεμιέρα της στην έκδοση του *Κόκκινου Νήματος*, θα εμφανιστεί και θα διαδοθεί τη στιγμή που για πρώτη φορά καθίσταται εμφανής με μαζικούς όρους η αμφισβήτηση του ρόλου του εργατικού κινήματος εντός του εν εξελίξει anti-global κινήματος.

Χρειάζεται να επιμείνουμε λίγο παραπάνω σε αυτό

¹⁰ Ο πρόλογος της έκδοσης είχε μεταφραστεί και κυκλοφορήσει μερικούς μήνες νωρίτερα στο περιοδικό *Τυφλοπόντικας* –υπό την ευθύνη των *Ανεξέλεγκτων Προλεταριακών Στοιχείων*, που ανήκαν στον ευρύτερο κύκλο των *Παιδιών της Γαλαρίας*– το οποίο μπορεί να βρεθεί εδώ: <https://libertarianarchive.gr/archive/item/121?lang=en>.

το σημείο: η διερώτηση πάνω στη σημασία της ταξικής ανάλυσης και ευρύτερα στον ρόλο της εργατικής τάξης υπό τις δεδομένες συνθήκες διαπερνάει και άλλα κομμάτια του αντιεξουσιαστικού χώρου –ο οποίος για πρώτη φορά βλέπει τη σύνθεσή του να αλλάζει ταυτόχρονα με την αύξηση του μεγέθους του– αλλά προς την αντίθετη κατεύθυνση: δεν θέλουν όλες οι οργανωμένες ομάδες και ο περίγυρός τους να μετασχηματιστούν σε black block¹¹. Τα ταξίδια από και προς το εξωτερικό αυξάνονται, η κυκλοφορία νέων ιδεών επιταχύνεται, με παράλληλη εδραίωση της λεγόμενης «πολιτικής των ταυτοτήτων»: οι γυναίκες θα αυξήσουν τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά το ποσοστό τους στον ενεργό πληθυσμό, ταυτόχρονα με την εντονότερη δημόσια παρουσία τους, προκαλώντας μεγάλους κραδασμούς. Καθώς ο αντιεξουσιαστικός χώρος της Θεσσαλονίκης ήταν πάντοτε πιο ανοιχτός στις έξωθεν επιρροές, αναμφίβολα λόγω του ιστορικού χαρακτήρα της ίδιας της πόλης και της θέσης που αυτή ανέκαθεν κατείχε στα διεθνή εμπορικά δίκτυα, μπορούμε αναδρομικά να διακρίνουμε στη διάσπαση της αναρχικής συλλογικότητας *Tristero* τους προπομπούς διαδικασιών που θα επηρεάσουν τις πολιτικές ατζέντες σχεδόν όλων τα επόμενα χρόνια: Ποια θέση κατέχουν οι έμφυλες σχέσεις εντός του καπιταλιστικού συστήματος; Γιατί η σχέση κεφάλαιο, και κατ' επέκταση η δυναμική των αγώνων της εργατικής τάξης, πρέπει να θεωρείται κεντρική¹²;

Η διαδρομή του *Blaumachen*, ενός από τα δυο θραύσματα της προηγούμενης διάσπασης, είναι ενδεικτική της νέας συγκυρίας: βασίστηκε στην αυτονομία της εργατικής τάξης και στην επιβεβαίωση της εργατικής ταυτότητας για να μπορέσει να απεμπλακεί από το προηγούμενο πολιτικό περιβάλλον του,

¹¹ Αν και πάντοτε μειοψηφικό σε σχέση με τις δηλωμένες αναρχικές ομάδες, αυτό το ρεύμα δημιουργίας αυτόνομων μαρξιστικών ομάδων θα συνεχίσει να αναπτύσσεται απρόσκοπτα έως σήμερα, με διάφορες μορφές. Για κάποιους, η πυξίδα θα συνεχίσει να δείχνει προς την ανάγκη αυτοεπιβεβαίωσης της εργατικής τάξης ως επαναστατικό υποκείμενο.

¹² Όπως ίσως καθίσταται προφανές, το έμφυλο ζήτημα ήταν από την αρχή υπαρκτής σημασίας για το *Blaumachen*, γι' αυτό και ποτέ δεν αποδέχτηκε τη μετεξέλιξη της *Théorie Communiste* επί του θέματος. Εδώ πρέπει να αναζητηθεί και μια από τις αιτίες της διάλυσής του, στην αδυναμία συμπόρευσης στο εξής με την *Théorie Communiste*, και όχι στη δημοσίευση του κειμένου *Μια ιδιαίτερη αλληλουχία* στις αρχές του 2014, όπου ανακοινωνόταν το τέλος του προηγούμενου κύκλου αγώνων. Όλα τα τεύχη του *Blaumachen* μπορούν να βρεθούν εδώ: <https://2008vs2012.noblogs.org/%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%b5%ce%af%ce%bf-%cf%80%ce%b5%cf%81%ce%b9%ce%bf%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%8e%ce%bd/>.

για να φτάσει να της ασκήσει κριτική σε ένα ιδιαίτερα σύντομο, πολιτικά μιλώντας, χρονικό διάστημα. Κομβικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή θα παίξει η εσωτερική συζήτηση και επεξεργασία του κειμένου *Προλεταριάτο και εργασία: μια ιστορία αγάπης*; των Ζιλ Ντωβέ και Καρλ Νέζικ, το οποίο θα δημοσιευτεί το φθινόπωρο του 2005 στο εντέκατο τεύχος των *Παιδιών της Γαλαρίας*, φέρνοντας στο προσκήνιο μια από τις πιο ουσιαστικές πλευρές του κριτικού διαλόγου στο εσωτερικό της γαλλικής υπεραριστεράς. Από κει και πέρα, είναι η ίδια η κοινωνική κίνηση που δεν θα αφήσει περιθώρια αμφιβολίας για την επιτακτικότητα αυτών των ερωτημάτων: φοιτητικό κίνημα 2006 και, κυρίως, η εξέγερση του Δεκέμβρη 2008 θα παίξουν καθοριστικό τρόπο στον τρόπο σκέψης όλων από δω και πέρα. Όταν η *Théorie Communiste*, με την έκδοση του κειμένου *Το αόρατο φράγμα: Σχετικά με τις ταραχές στην Ελλάδα*¹³, θα επιδιώξει να παρέμβει εκ νέου στο κίνημα εντός της Ελλάδας, μετά από μια μεγάλη παύση, όλα θα είναι διαφορετικά: τόσο η ίδια, έχοντας εξελίξει σημαντικά τις θέσεις της τα προηγούμενα χρόνια, όσο και τα πολιτικά και κοινωνικά υποκείμενα στα οποία επιδιώκει να απευθυνθεί. Αυτός είναι και ο λόγος που η έννοια της κομμουνιστικοποίησης, σήμα κατατεθέν ενός μικρού αλλά μη αμελητέου ρεύματος εντός του αντιεξουσιαστικού χώρου, θα βρει γόνιμο έδαφος να ριζώσει.

Στα χρόνια που μεσολαβούν μεταξύ της εξέγερσης του Δεκεμβρίου 2008 και της οριστικής καμπίης του λεγόμενου αντιμνημονιακού κινήματος, λίγο πριν τις εκλογές του 2012, στο θεσσαλονικιώτικο site *rebelnet.gr* θα δημοσιευθούν μεταφρασμένα αρκετά κείμενα όχι πλέον γενικά από τον χώρο της υπεραριστεράς, αλλά πιο ειδικά, με αναφορές στην κομμουνιστικοποίηση: Bruno Astarian, Bernard Lyon... Και οπωσδήποτε από έναν ευρύτερο αριθμό συντρόφων πέρα από το *Blaumachen*¹⁴. Παρ' όλα

¹³ Δημοσιεύτηκε στο δέκατο τέταρτο τεύχος των *Παιδιών της Γαλαρίας*, το φθινόπωρο του 2009, μαζί με μια εκτεταμένη κριτική εκ μέρους των εκδοτών, έχοντας ωστόσο διακινήθει στο εσωτερικό του *Κόκκινου Νήματος*, στο οποίο ήδη συμμετείχε το *Blaumachen*, αρκετούς μήνες νωρίτερα. Στη μετάφραση του έχει συμμετάσχει αποφασιστικά ο Θέμης Μιχαήλ, επανεμφανιζόμενος στο προσκήνιο μετά από πολλά χρόνια. Όλα τα τεύχη των *Παιδιών της Γαλαρίας* μπορούν να βρεθούν στο rapaidiatistgalarias.org.

¹⁴ Ανάμεσα στους οποίους πρέπει οπωσδήποτε να αναφερθούν το Πρακτορείο *Rioters* και ο *Coghnotti*. Στο φόντο αυτού εντοπίζεται το γεγονός ότι, στην κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ στη Θεσσαλονίκη στα τέλη Μαΐου 2011 και 2012, διοργανώνονται δυο φεστιβάλ-συνέδρια *Communismos*, όπου συζητιέται διεξοδικά η τότε

αυτά, το *Blaumachen* θα παραμείνει ως το μοναδικό περιοδικό που, μέσα στον χρόνο, θα ασχοληθεί συστηματικά με τη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης, επιδιώκοντας να την εντάξει κριτικά στο πεδίο των ταραχών που ξεδιπλώνονταν σε πλανητικό επίπεδο, στον απόηχο της κρίσης του 2007. Θα συναφθούν σταθερές σχέσεις με την *Théorie Communiste*, καθώς και μια σειρά διεθνών επαφών, τόσο απαραίτητων στη διαμόρφωση ενός ποιοτικού χώρου θεωρητικής συζήτησης. Επιπλέον, και εκμεταλλευόμενα τη δυνατότητα που προσέφεραν οι νέες, τότε, οι τεχνολογίες, τα μέλη του *Blaumachen* που βρίσκονταν στην Αθήνα θα προχωρήσουν στην κατασκευή του communisation.espinblogs.net την άνοιξη του 2013, δημιουργώντας παράλληλα ένα σταθερό κύκλο ανθρώπων που συζητούσε πάνω στη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης¹⁵. Ταυτόχρονα, η πιθανότητα σταθερής εκδοτικής δραστηριότητας γινόταν σταδιακά μη αμελητέα: αρχές του 2015, λίγο πριν την εκλογική νίκη του ΣΥΡΙΖΑ, μια συλλογή κειμένων, συζητημένων και επιμελημένων από τα μέλη του κύκλου, βρισκόταν ήδη πάνω στο τραπέζι, έτοιμη για το τυπογραφείο.

Η υπόθεση Woland, η οποία αρχίζει να γίνεται γνωστή ακριβώς τότε και η οποία θα αποκτήσει με τη σειρά της διεθνή εμβέλεια, έρχεται να διαλύσει κάθε προοπτική συνέχειας αυτού του κύκλου¹⁶. Αλλά γιατί αυτή η υπόθεση είχε τόσο διαλυτική επίδραση; Όσο και αν ισχύουν όσα αναφέρονται στην επιστολή περί ελάχιστων αμοιβαίων δεσμεύσεων¹⁷,

κινηματική συγκυρία. Και στα δυο η συζήτηση για την κομμουνιστικοποίηση θα είναι κάτι παραπάνω από ορατή.

¹⁵ Ορισμένοι συμμετέχοντες σε αυτό τον κύκλο διατηρούσαν ήδη τα δικά τους blog, όπως το aruthlesscritiqueagainsteverythingexisting.wordpress.com. Μετά τη διάσπαση του κύκλου, τους πρώτους μήνες του 2015, θα εμφανιστούν blogs τόσο διαφορετικά μεταξύ τους όπως το inmediasres.espinblogs.net, το kommunismussolala.wordpress.com, το 2008-2012.net και το alertacomunista.wordpress.com. Μόνο το πρώτο και το τέταρτο συνεχίζουν να είναι ενεργά ως σήμερα.

¹⁶ Η επιστολή-τοποθέτηση πάνω στα σχετικά γεγονότα ορισμένων εκ των μελών του μπορεί να βρεθεί εδώ: <https://dndf.org/lettre-dathenes/#more-14188>. Σε αυτήν περιλαμβάνεται μια σύντομη ιστορία του εν λόγω κύκλου, καθώς και ορισμένων δυναμικών γραμμών που οδήγησαν στη διάλυσή του.

¹⁷ Δηλαδή ότι «Κατά τα άλλα, και επίσης αυτό κατέστη ρητό εξαρχής, ο καθένας και η καθεμία διατηρούσε τις ιδιαίτερες απόψεις της και δε δεσμευόταν από τις θέσεις των υπολοίπων» και «Παρόλο που ποικίλλει η σχέση που διατηρεί ο καθένας από εμάς με τη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης της ΤΣ», υποδηλώνοντας, εν

διαβάζοντάς την κανείς μπορεί να κατανοήσει γιατί τα προβλήματα είχαν αρχίσει να δημιουργούνται αρκετούς μήνες νωρίτερα. Ένα κομμάτι της αξίζει να παρατεθεί αυτούσιο¹⁸:

Ήδη από τις αρχές του φθινοπώρου του 2014 το αδιέξοδο στις συναντήσεις της ομάδας λόγω της κωλυσιεργίας [του Woland] ήταν απολύτως εμφανές. Λίγο μετά τις γιορτές και λίγο πριν τις εκλογές, γνωστοποιήθηκε γραπτώς στους άμεσα ενδιαφερόμενους κείμενο σχετικά με την εξάντληση της συζήτησης και την πιθανή υπέρβασή της. Σ' εκείνο το κείμενο, μεταξύ άλλων, υποστηριζόταν πως, ακόμα και για να συνεχίσουμε απλώς ως ομάδα ανάγνωσης, θα έπρεπε να συγκεκριμενοποιήσουμε τη θέση και τις προοπτικές μας. Πιο συγκεκριμένα, υποστηριζόταν α) ότι το εγχείρημά μας θα πρέπει να τοποθετηθεί σε μια ορισμένη –μειονοτική– περιοχή του λεγόμενου ανταγωνιστικού χώρου, β) ότι το πεδίο του διαλόγου μας είναι ανάγκη να διευρυνθεί με την κριτική του έθνους και του φύλου και, τέλος, διευκρινιζόταν γ) ότι η εναντίωσή μας στην υπάρχουσα κοινωνία θα πρέπει να αφορά ρητά και τις προσπάθειες διαχείρισής της, συμπεριλαμβανομένης και της αριστερής. Η γενική σιωπή όσον αφορά τα ζητήματα που έθετε το συγκεκριμένο κείμενο, καθώς και όσον αφορά οποιοδήποτε άλλο ζήτημα, επικύρωσε απλώς το τέλος μιας ομαδικής συνάντησης που, αφού απέτυχε να γίνει ουσιαστικά θεωρητικό περιβάλλον συζήτησης, δεν μπορούσε πια να είναι ούτε καν συνάντηση.

Πολύ πέρα από την εγγενή απροθυμία του περιοδικού να αποκτήσει οποιοσδήποτε πολιτικές συντεταγμένες, είναι η ίδια η θεωρία του (τόσο για την εποχή των ταραχών όσο και για την ανάδυση του μη-υποκειμένου, κεντρικοί άξονες γύρω από τους οποίους περιστρεφόταν ο προβληματισμός του *Blaumachen*) που αδυνατούσε να ερμηνεύσει αυτό που ξεδιπλώνονταν μπροστά στα μάτια μας: τη διαδικασία συριζοποίησης, όχι μόνο του αντιεξουσιαστικού χώρου αλλά γενικότερα του ανταγωνιστικού κινήματος που είχε προκύψει το αμέσως προηγούμενο διάστημα, επικίνδυνα επιταχυνόμενης μπροστά στην προοπτική κατάκτησης της εξουσίας. Η πραγματική διαφωνία, που εμπόδιζε να συνεχιστούν τα πράγματα όπως πριν, αφορούσε, λοιπόν, τον τρόπο που έπρεπε να κολυμπήσουμε στα απόνερα της σύριζοποίησης και το νόημα που θα είχε (αν είχε) η επανεξέταση της θεωρίας της κομμουνιστικοποίησης. Από αυτή την οπτική γωνία, γίνεται πιο καθαρό το γιατί ήταν

πολλοίς, τον προσωπικό/ατομικό τρόπο πρόσληψης της θεωρίας της κομμουνιστικοποίησης ως ανταλλαγή απόψεων μεταξύ διανοουμένων-βεντετών.

¹⁸ Αναδρομικά μιλώντας, πέρα από την κριτική στο φύλο και το έθνος, θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και η κριτική στη μεσαία τάξη, βήμα που ωστόσο έμεινε μετέωρο.

βολικό να ταυτιστεί η τελευταία με το πρόσωπο του Woland και να επινοηθεί μια «θεωρία της κατάρρευσης», αυτή τη φορά για ιδιωτική χρήση.

Το ήμισυ του κύκλου που αποφάσισε να συνεχίσει (οι υπογράφωντες την επιστολή+δύο ακόμα άτομα αργότερα) έκρινε ότι, σε εκείνη τη φάση, αυτό που έπρεπε να κάνει ήταν να πιάσει τα πράγματα από την «αρχή», από τον κρίσιμο διάλογο μεταξύ Ρολάν Σιμόν και Ζιλ Ντωβέ· η επικέντρωση πάνω στη διαδρομή των *Endnotes* προσφερόταν για κάτι τέτοιο¹⁹. Στα τέλη Νοεμβρίου 2015, ως *Φίλοι του Κεραυνοβόλου Κομμουνισμού*, θα διοργανώσουν δυο εκδηλώσεις-παρουσιάσεις των *Endnotes* σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, μεταφράζοντας ταυτόχρονα στα ελληνικά τα τρία πρώτα τεύχη τους²⁰. Ωστόσο, αυτή η προσπάθεια δεν θα έχει συνέχεια, καθώς θα επικρατήσουν οι ατομικές αναζητήσεις σε συνδυασμό με την πάντοτε ελκυστική προοπτική μιας ακαδημαϊκής καριέρας.

Όταν η *Théorie Communiste* θα εκδόσει το *La cigarette sans cravate : Syriza, la dette, le boutiquier et les luttes de classes en Grèce* τον Απρίλιο του 2016, επιδιώκοντας για μια ακόμα φορά να παρέμβει στα ελληνικά τεκταινόμενα, δεν θα λάβει κάποια ανταπόκριση, γιατί όλα θα έχουν πια διαλυθεί.

*

Οι έννοιες, ειδικά οι πολιτικές, διαφέρουν από τις απλές λέξεις, επειδή επιδιώκουν να εκφράσουν συμπυκνωμένα ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων, των οποίων ταυτόχρονα αποτελούν το ιστορικό προϊόν.

¹⁹ Χωρίς να είναι εντελώς γνωστές οι κινήσεις των υπολοίπων μελών του κύκλου, μιας και οι πολιτικές επαφές θα κοπούν οριστικά εξαιτίας της διαφορετικής στάσης που κράτησαν στην υπόθεση Woland, ορισμένα εξ αυτών θα εμπλακούν αργότερα στην έκδοση της *Νεγκατίβας* (2019) (όπου, δηλωτικά, περιέχεται το κείμενο των φίλων της αταξικής κοινωνίας *Για την κομμουνιστικοποίηση και τους θεωρητικούς της*, επικριτικό στη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης) και στην έκδοση του βασικού βιβλίου *Κριτική ιστορία της υπεραριστεράς* του Ρολάν Σιμόν (2020). Στη μετάφραση του τελευταίου θα συμμετάσχει, μεταξύ άλλων, για ακόμα μια φορά, ο Θέμης Μιχαήλ.

²⁰ Το σχετικό κάλεσμα μπορεί να βρεθεί εδώ: <https://communisation.espinblogs.net/2015/11/23/%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CE%B7%CE%B-%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%BF-endnotes/>, ενώ τα δυο πρώτα τεύχη του αγγλόφωνου περιοδικού μπορούν να βρεθούν εδώ: <https://20082012net.wordpress.com/category/communisation/>.

Πώς όμως φτάνουμε στο σημείο παλιές έννοιες να αποκτούν νέα νοήματα;

Οι έννοιες που καταγράφουν αυτή την αλλαγή έγιναν «διπρόσωπες» όπως ο Ιανός: κοιτώντας προς τα πίσω, έδειχναν κοινωνικές και πολιτικές πραγματικότητες που δεν είναι πλέον κατανοητές χωρίς κριτικό σχολιασμό· κοιτώντας προς τα εμπρός, προς την εποχή μας, οι έννοιες έχουν αποκτήσει σημασίες που δεν χρειάζονται περαιτέρω εξήγηση για να γίνουν άμεσα κατανοητές²¹.

Η χρονική σύμπτωση της υπόθεσης Woland με την έξαρση της μεταστροφής πολλών ομάδων του αντιεξουσιαστικού χώρου –ειδικά όσων είχαν έκδηλες φιλοένοπλες αναφορές– προς αριστεριστικές και αντιιμπεριαλιστικές αναλύσεις είχε μια παράδοξη, αλλά όχι παράλογη, συνέπεια: τη χρήση της έννοιας της κομμουνιστικοποίησης για την, αρνητικά φορτισμένη, περιγραφή αυτής της διαδικασίας²². Αυτή η ταύτιση είναι οπωσδήποτε στενάχωρη, μιας και δεν σχετίζεται κατ' οιονδήποτε τρόπο με τις κριτικές συζητήσεις του προηγούμενου διαστήματος, αλλά δείχνει ανάγλυφα πώς μια έννοια μπορεί «αυτόνομα» να ενταχθεί σε μια ιστορική κοινωνική δυναμική και την εκφράσει.

Μέχρι πολύ πρόσφατα, το περιοδικό *2008-2012*, και οι διάφορες ιντερνετικές εκδοχές του²³, μαζί με το inmediasres.espinblogs.net παρέμειναν οι μόνες ειδικές αναφορές στη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης, σε κάθε περίπτωση με ταυτόχρονη διάθεση παρέμβασης στην τρέχουσα συγκυρία, αν και περιορισμένης εμβέλειας. Πέρα από τις ήδη υπάρχουσες αναφορές, θα μεταφραστούν επιπλέον κείμενα από το γαλλικό blog *Carbure*, καθώς και ορισμένα μέρη του βιβλίου των Bruno Astarian και Robert Ferro για τη θεωρία και τα κινήματα της μισθωτής μεσαίας τάξης²⁴, πριν αυτό εκδοθεί.

Σε κάθε περίπτωση, η αποτίμηση μιας διαδρομής τόσων χρόνων θα ήταν ελλιπής, εάν δεν έκανε μια ακόμα στάση, αυτή τη φορά στο 2019 και στη μετάφραση της μπροσούρας *Εικόνες του φεμινισμού*

²¹ Reinhart Koselleck, *Introduction (Einleitung) to the Geschichtliche Grundbegriffe*, σελ.9.

²² Η σχετική αναζήτηση στη βάση δεδομένων του athens.indymedia.org θα πείσει και τον πιο καχύποπτο επί αυτού.

²³ Στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις <https://20082012net.wordpress.com> και <https://2008vs2012.noblogs.org/> υπάρχουν όλα τα κείμενα αυτής της περιόδου.

²⁴ Bruno Astarian-Robert Ferro, *Le ménage à trois de la lutte des classes: Classe moyenne salariée, prolétariat et capital*, Editions de l'Asymétrie, 2019.

του Ζιλ Ντωβέ, από την *Αντίθεση*²⁵, η οποία δείχνει όχι μόνο τη σημασία που, αμετάκλητα πλέον, έχει το έμφυλο ζήτημα για οποιαδήποτε επαναστατική θεωρία του σήμερα, αλλά και ότι οι διαφωνίες εντός του ρεύματος της κομμουνιστικοποίησης πάνω σε αυτό το ζήτημα προηγούνται κατά πολύ των διαφωνιών που προέκυψαν κατά την περίοδο διαχείρισης της covid-19.

Η τρέχουσα κρισιακή αλληλουχία *διαχείριση της covid-19-πληθωρισμός-πόλεμος*, εξαιτίας της φύσης της ως πραγματικό σημείο καμπής στην ιστορία του σύγχρονου καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, μάλλον δεν βοηθάει στην ολοκλήρωση αυτής της σύντομης ανασκόπησης της ιστορίας μιας έννοιας και όσων την επεξεργάστηκαν, πάντοτε σε ελληνικό έδαφος. Και αυτό γιατί, όσο παραμένουμε εντός της κρίσης, δεν σταματούν οι απόπειρες κατανόησης της τελευταίας με χρήση αναφορών στη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης. Κατά συνέπεια, ο ελληνογαλλικός διάυλος παραμένει ενεργός. Τελευταία σημαντική συνεισφορά προς αυτή την κατεύθυνση, αποτελούν τα κείμενα παρέμβασης του François Danel²⁶, τα οποία επιδιώκουν να διασυνδέσουν τη θεωρία με τις κεντρικές έννοιες της βιοεξουσίας και (της σχετικής αυτονόμησης) της κυριαρχίας, άμεσα παραγόμενες από τις κριτικές συζητήσεις της περιόδου 2020-2023. Επιπλέον, και πέρα από το επίπεδο των ατομικών συνεισφορών, η πρόσφατη εκδήλωση *Tiqun: Το Κάλεσμα Απόσχιση/Σαμποταζ/Κοινότητες/Κομμουνιστικοποίηση*, την οποία διοργάνωσε το *Κόκκινο Νήμα* μαζί με τις εκδόσεις *affect* και την επιθεώρηση *Hangover*²⁷, υπαινίσσεται σαφώς ότι η

συνάντηση που παρήχθη ως από κοινού έμπρακτη κριτική στα lockdown, τα pass, τον υποχρεωτικό εμβολιασμό κ.α. μπορεί να προχωρήσει ακόμα πιο πέρα και να αγγίξει τον τρόπο που γίνεται αντιληπτό το ιστορικό περιεχόμενο της επανάστασης σήμερα.

*

Για τώρα και για πάντα²⁸:

Η ίδια η εσωτερική λογική των [σοσιαλιστικών] κειμένων [που μελετώνται εδώ] υποβάλλει εξ αρχής την εντύπωση πως οι δυνατότητες της ελληνικής πραγματικότητας να φιλοξενήσει την εννοιολογική σκευή του «σοσιαλισμού», βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με την οπτική της κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Όπως άλλωστε και τη σκέψη πως οι σημασιολογικές και λεξιλογικές μετεξελίξεις της έννοιας είναι δυνατόν να κατανοηθούν μόνο μέσα από την οργανική συνάρθρωσή της με τη γλώσσα της κοινωνικής διαφοράς.

²⁵ Το αντιεξουσιαστικό κομμουνιστικό εγχείρημα *Αντίθεση* προέκυψε από τα *Παιδιά της Γαλαρίας* μέσω διάσπασης πριν από περίπου δέκα χρόνια.

²⁶ Το *Ακαταστασία σε εξέλιξη* μπορεί να βρεθεί εδώ: <https://2008vs2012.noblogs.org/post/2024/10/05/%ce%b1%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b1%cf%83%cf%84%ce%b1%cf%83%ce%af%ce%b1-%cf%83%ce%b5-%ce%b5%ce%be%ce%ad%ce%bb%ce%b9%ce%be%ce%b7/>, ενώ το *Εκμετάλλευση/Κυριαρχία/Κομμουνιστικοποίηση* εδώ: <https://aetnica.noblogs.org/post/2025/04/27/e%ce%ba%ce%bc%ce%b5%cf%84%ce%ac%ce%bb%ce%bb%ce%b5%cf%85%cf%83%ce%b7-k%cf%85%cf%81%ce%b9%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%af%ce%b1-k%ce%bf%ce%bc%ce%bc%ce%bf%cf%85%ce%bd%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%bf%cf%80/>.

²⁷ Το σχετικό link εδώ: <https://www.kokkinonima.gr/?p=428>. Οι δηλωμένες σχέσεις που διατηρούν οι δυο τελευταίες με τους *appelistes* στη Γαλλία, επαναφέρουν δυναμικά στο ελληνικό συγκείμενο μια ορισμένη εννοιολόγηση της κομμουνιστικοποίησης, η οποία δεν είχε καταφέρει να βρει ερείσματα ως τώρα, παρά το γεγονός ότι η πρώτη ελληνική μετάφραση του καλέσματος χρονολογείται από τα πρώτα χρόνια κινήματος κατά της

παγκοσμιοποίησης. Μια ανάλογη συνάντηση, είχε λάβει χώρα ήδη από τότε επί γαλλικού εδάφους, όπως μπορεί να φανεί μέσα από τις σελίδες του περιοδικού *Meeting*.

²⁸ Βίκυ Καραφουλίδου, *Από τον κοινωνισμό στον σοσιαλισμό: η διαμόρφωση του σοσιαλιστικού λόγου τον 19^ο αιώνα*, διδακτορική διατριβή, Μυτιλήνη 2009, σελ. 20-21.